

Litteratur om Ribe Amt.

Af Otto Smith og Victor Hermansen: »*Ribe Bys Historie 1730 1820*« har 2. Halvbind nu set Lyset. 1. Halvbind, der udkom i 1936, var skrevet af Museumsinspektør, Kaptajn Otto Smith og behandlede Byens administrative og borgerlige Liv, mens dette Halvbind, skrevet af Museumsinspektør Victor Hermansen, behandler Byens aandelige Liv, dog ikke Katedralskolens, som skildres af Dr. Bjørn Kornerup i et Værk, der udarbejdes i Anledning af Skolens 800 Aars Jubilæum. 2. Halvbind lader Victor Hermansen derfor fremtræde som Ribe Bispekrønike 1730—1820. Efter i et indledende Afsnit at have mindet om Byens økonomiske Forfald og omtalt det lærde Ribe findes her Biografier af Matthias Anchersen, H. A. Brorson, J. C. Bloch, Eiler Hagerup, Tønne Bloch, Stephan Middelboe og Viktor Kristian Hjort. Det er dog ikke snæver Personalhistorie, men tillige en Skildring af de Forhold, Bisperne under deres Embedsvirke maatte tage sig af. Der findes derfor udførlige og værdifulde Afsnit af Domkirskens Bygningshistorie og andre Forhold, Omtale af Præster og aandelige Stormænd og af det aandelige Liv i Stiftet i det hele taget. Ogsaa til Forstaaelse af Stiftamtmand Gabel gives her et godt Bidrag. Som ved de andre Bind, der efterfølger Kinchs klassiske Værk, anføres det, at det er bygget »hovedsagelig paa Samlinger af J. Kinch, V. Bloch og C. N. Termansen«, men Hensvisningerne bag i Bogen viser dog, at Forfatteren har været langt videre omkring og har benyttet en Mængde Kilder uden for de tre gamle Ribehistorikeres store Samlinger. Med Glæde vil enhver historisk interesseret læse dette nye Bind, der passer saa smukt ind i Rækken af de monumentale Værker, der skildrer Ribes rige Historie.

Salomon Frifelt og Tobiassen Kragelunds nye Bog: »*Østersogn og Vestersogn*« ligger ogsaa denne Gang paa Linie med de Bøger, de to Mænd tidligere har udarbejdet i Fællesskab. Indled-

ningsvis skildres her det Skel, der i de fleste Sogne findes mellem den Del, der har de gamle tæt befolkede Bondebyer med Minder om Fællesskab og gammel Sæd og Skik, og saa Udmarken med de spredt liggende nyere Gaarde paa den opdyrkede Hede, hvor der kun er lidt Arvegods og gammel Tradition, men ofte Fattigmandsskæbner og særprægede Enspændernaturer. Iøvrigt er Bogen godt karakteriseret i dens Undertitel: »Smaa glimt af glemte Skæbner og gammel SysseL«. Det er Frifelt, der paa novellistisk Vis tager sig af Skæbnerne, mens Tobiassen fortæller om de gamle Landsbysmedes og Skrædderes Virke.

I »Personalhistorisk Tidsskrift« 11. Rk. V har Hans H. Fussing skrevet: »Til dansk Præstehistorie«. Det er Optegnelser især hentet i Tingbøger fra Kristian IVs Tid om Præster i Varde samt Vester Horne og Skast Herreder. Det er værdifuldt, men dog ikke nyt alt sammen. — Af »Danmarks Riges Breve« er 9. Bd. i 2. Rk. nu udkommet. Her er der som sædvanligt enkelte gode Ting at hente. — I »Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie« 1945 har Christian Elling i »Nogle Malerier fra Kristian IVs Tid« behandlet Maleriet paa Altertavlen i Janderup Kirke og paavist dets Afhængighed af Daniele Crespi's Nadverbillede i Brera-Galleriet i Milano. — I »Minder fra Folkehøjskolen«, ny Samling, har Kr. la Cour Pedersen skrevet »Minder fra Georgia og Knud Pedersens Skolehjem i Skibelund«. I det væsentlige hviler den smukke og interessante Afhandling paa en Artikel, Forfatterens Moder, Fru Georgia Pedersen, f. la Cour, har skrevet i Askov Højskoles Jubilæumsbog 1865—1915 samt paa et Haandskrift, hun kalder »gamle Minder«. Forfatteren har ønsket, at Skriftet skulde være en Tak til Gud for Forældrene, men skrevet saadan, »at det undgaas at blive Stolthed over at være deres Søn, og kun bliver Taknemlighed over, at de er mine Forældre.« — I »Jul i Havn og paa Hav« har Dr. Roar Skovmand skrevet: »Da Slesvig og Ribe var Verdenshavne«, en levende og interessant Skildring af de to Byers ældste Historie. I »Svenska Landsmål« 1945 (H. 247 från början) har Grete Jacobsen offentliggjort: »H. F. Feilberg og N. E. Hammarstedt. En lille Brevveksling.« Efter en kort Præsentation af de to Brevskrivere følger en Række smukke Breve, der giver et interessant Indblik i de to Videnskabsmænds Liv og Virksomhed.

H. K. K.

Virksomheden.

4. Okt. 1945 holdt Historisk Samfund sit Aarsmøde i Janderup sammen med Janderup Sognebiblioteks 100 Aars Jubilæumsfest. Formanden, Forfatteren Salomon Frifelt bød Velkommen og mindedes to af Samfundets Medlemmer, der var faldet som Offer for den tyske Terror: Overlæge Larsen, Ribe, og Læge K. Nordentoft, Varde. Endvidere oplyste Formanden, at 27 af Amtets ca. 80 Sognekommuner giver Tilsagn om Bidrag til Samfundets Arbejde, og at vi nu har et nogenlunde righoldigt Farvefotoarkiv, saa der kan vises Lysbilleder i de Foreninger, hvor man maatte ønske det. Redaktøren og Kassereren, H. K. Kristensen, aflagde Beretning og Regnskab. Lærer Øllgaard, Hejbøl, henstillede, at Styrelsen fremskaffede en Standardindbinding til Aarbøgerne. Lærer Sneum, Gellerup, slog til Lyd for Afholdelse af Hjemstavnstævner. Som Bestyrelsesmedlemmer genvalgtes Biskop Scharling, Ribe, og Forretningsfører T. Tobiassen, Esbjerg. Revisorerne Kontorchef Lerche Thomsen, Ribe, og Kunstmaler Niels Holbak, Esbjerg, genvalgtes ligeledes. Ved det offentlige Møde bød Sognebibliotekets Formand, Frands Bennedsen, Janderup Velkommen og skildrede Bibliotekets Historie, Salomon Frifelt overrakte Historisk Samfunds Gave til Biblioteket, en smuk Gæstebog, Bibliotekskonsulent Jørgen Banke holdt Foredrag, Frifelt talte om Egnens Minder og viste Farvelysbilleder. Ved Kaffebordet, hvor de Janderup Damer imponerende gæstfrit indbød alle de fremmede til festligt Smørrebrød, holdtes der mange Taler, der især gjaldt det jubilerende Bibliotek.

Som nævnt har Samfundet modtaget en Del kommunale Tilskud, hvorfor det bringer følgende Sogneraad sin ærbødige Tak: Ølgod, Tistrup, Grindsted, Veerst-Bække. Lejrskov, Jordrup, Skanderup, Hjarup, Vamdrup, Anst, Gesten, Vejen, Brørup, Holsted, Aastrup, Vejrup, Gørding, Bramminge, Jernved, V. Vedsted, Øse, Tjæreborg, Faaborg, Varde Landsogn, N. Nebel, Lydum, Kvong, Outrup og Janderup-Billum.

Endvidere takker det Varde og N. Nebel Sparekasser for Tilskud.

Samfundet har nu som Medlemmer 23 livsvarige, 60 Biblioteker og Institutioner, 636 ordinære og 45 Subskribenter.

Nye Medlemmer 1945.

- Farup Sognebogsamling.
 Købmand Th. Termansen, Ølgod.
 Bankbestyrer A. Kjelst, Ølgod.
 Gaardejer Tage Olsen, Grønfeldt, Ølgod.
 Førstelærer A. C. Buch, Tistrup.
 Gdr. Iver Andreasen, Bovbjerg, Guldager.
 Gdr. Hans Nielsen, Hejbøl, Ølgod.
 Gdr. Jørgen Kristensen, Pedersborg, Ølgod.
 Gdr. Kristen Hedager, Hedagergaard, Ølgod.
 Gdr. S. Hejbøl Pedersen, Agersnap, Ølgod
 Karetmager K. Bakkensen, Ølgod.
 Gdr. Henrik Odsmundsen, List, Ølgod.
 Lærer Thv. Jessen, Øse.
 Lærerinde Frk. Kirstine Iversen, Vejrup.
 Lærer A. Traneberg, Ølgod.
 Lærer H. Grønbæk, Kvong.
 Ekspeditør J. C. Jepsen, Esbjerg.
 Lærer Tom Christensen, Ølgod.
 Gdr. Hans Haahr Uhre, Tistrup.
 Lærerinde Frk. Magny Mogensen, Janderup.
 Hotelejeriske Fru Metha Høy, Hjerting.
 Centralbestyrer J. P. Nielsen, Nørsgaard, Hyllerslev.
 Gdr. Kr. P. Nielsen, Nørsgaard, Hyllerslev.
 Gdr. Peder Madsen, Kærup.
 Gdr. Jakob Frandsen, Hallumvad.
 Gdr. Karl M. Christensen, Hyllerslev.
 Gdr. Anders Sørensen, Janderup.
 Gdr. P. Damgaard, Janderup.
 Gdr. Christoffer Olesen, Janderup.
 Gdr. Jens Lauridsen, Kærup.
 Gdr. Ingenius Kjeldsen, Kærup.

Gdr. Frands Bennedsen, Janderup.
 pens. Stationsmester V. Dippel, Esbjerg.
 Starup Bibliotek.
 Husmand Hans Jensen, Skipperhuset, Janderup.
 Sognefoged Kr. Kristensen, Agerbæk.
 Frk. B. Jakobsen, Esbjerg.
 Seem Bibliotek.
 Amtsforvalter Chr. Olsen, Varde.
 Snedkermester Jens Johnsen, Ølgod.
 Møbelhandler Johs. Pedersen, Ølgod.
 Slagter J. M. Olsen, Ølgod.
 Fotograf W. Jensen, Ølgod.
 Købmand H. Brandt Madsen, Ølgod.
 Gartner S. Dejgaard, Ølgod.
 Forretningsfører A. Hjelm, Ølgod.
 Kr. Andresen, Egelund, Ølgod.
 Knud Jørgensen, Ølgod.
 Ansager Folkebibliotek.
 Marius Jensen, Gørding,
 Skrædder Karl Schou, Assentoft.
 Overlærer P. Hjuler, Ølgod.
 Sognepræst Niels Pedersen, Ølgod.
 Dyrslæge P. Moberg, Lunde.
 Bagemester Hans Nielsen, Gesten.
 Sognefoged Johannes Kristensen, Sønderhede, Hostrup.

Subskribent:

Museumsinspektør Victor Hermansen, København.

REGNSKAB FOR AARET 1945

Indtægt	Kr.	øre	Udgift	Kr.	øre
Kassebeholdning.....	345	22	Aarbogens Trykning, Klichéer	2453	85
Medlemsbidrag og Subskription	2967	00	Forfatterhonorarer.....	539	80
Godtgjort Porto	220	00	Aarbogens Udsendelse	380	45
Salg af Aarbøger	337	50	Løn til Redaktør og Sekretær.....	250	00
Tilskud fra Ribe Stiftamt	100	00	Møder	68	85
— - Staten.....	150	00	Dansk historisk Fællesforening	55	00
— - Kommuner	510	00	Bogkøb.....	46	00
— - Varde og Nr. Nebel Sparekasser	50	00	Farvefotografering.....	230	40
Renter.....	4	73	Overført til Grundfonden.....	75	00
			Avertering, Porto m. m.	190	39
			Kassebeholdning	394	71
Balance....	4684	45	Balance....	4684	45

GRUNDFONDEN:

Grundfonden	Kr. 1888 55
Indvundne Renter	— 43 63
Indsat	— 75 00
	Kr. 2007 18

Revideret uden Bemærkning

Ribe, den 14. Juni 1946.

Niels Holbak.

P. Lerche Thomsen.

Lunde, Jytil., 27. Juni 1946.

H. K. Kristensen.

Favørpriser: Medlemmerne kan faa Holger Hjelholts Skriftlæsningsbog: »Skriftprøver« for 2,75 Kr. naar Beløbet indbetales paa Dansk historisk Fællesforenings Girokonto 3516, Fiolstræde 1, København K. (Bogladepris 4, 75). Sammensteds og paa samme Maade faas E. Kromann: »Skriftens Historie i Danmark« for 4,60. Tidsskriftet »Fortid og Nutid« faas til halv Pris (3 Kr.) ved Henvendelse til Fællesforeningens Sekretær, Dr. phil. Roar Skovmand, Askov, Vejen.

Endvidere kan Medlemmerne subskribere paa *andre historiske Amtssamfunds Aarbøger* til nedsat Betaling. Henvendelse til det paagældende Amtssamfunds Kasserer eller vor egen Sekretær. »Danmarks Riges Breve« faas til 5 Kr. pr. Bind (Bogladepris 12 Kr.) Adresse: Det danske Sprog- og Litteraturselskab, V. Boulevard 44, København V. Hos Boghandler H. Bruun Møller, Vejen, faas: Kr. la Cour Pedersen: »Skodborghus« 0,75 og s. Forf.: »Morten Eskesens Saga«, 3 Kr.

Virk for Tilgangen af nye Medlemmer!

Aarbøger o. a. Skrifter, som sendes til »Fra Ribe Amt«, bedes adresseret til H. K. Kristensen, Lunde, Jylland.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Varde Sønderbro. Af Fabrikant N. M. Kromann.
2. Udskiftningen i Øster Vandrup af Lærerne J. H. Byriël og H. K. Kristensen.
3. Ormegravning. Af Rentier P. M. Gundesen.
4. Hr. Niels Olivarius til Aastrup-Starup. Af Forstander T. Elle Jensen.
5. Hvorfra fik Ribe Amt sine Præser i det 17. Aarhundrede. Af Forstander Hans Lund.
6. Gamle Fiskeriredskaber. Af Forfatter T. Kragelund.
7. Fiskeriet ved Nymindégab. Af Arkivbud J. Carl Christensen.
8. Hvad Tankgrave kan afsløre. Af Snedkerm. N. Thomsen.
9. Tiggerbreve og Brandvidner. Af H. K. Kristensen.
10. Ho—Oksby Skolefundats. Af Pastor emer. J. Andreasen.
11. Af Nørre Grisbæks Historie. Af Lærer H. M. Ebbesen.
12. Kalkdekorationer og Maling med Blod. Af Forfatter Tobiasassen Kragelund.
13. Smaastykker.
14. Litteratur om Ribe Amt.
15. Virksomheden. Nye Medlemmer. Regnskabet.

Historisk Samfund for Ribe Amt har følgende Bestyrelse: Forfatteren *Salomon Frifelt*, Ølgod, Formand, Redaktør *P. Friis*, Varde, Lærer *H. K. Kristensen*, Lunde, Jyll., Kasserer og Sekretær, Forstander *Kr. la Cour Pedersen*, Skibelund, Vejen, Biskop, Dr. phil. *C. I. Scharling*, Ribe, Højskolelærer, Dr. phil. *Roar Skovmand*, Askov, Vejen, og Forretningsfører *T. Tobiasassen*, Esbjerg. Redaktionsudvalget er *Kristensen*, *la Cour Pedersen* og *Biskop Scharling*.